

مطالعات نهم

درس ۱۵

@soalemotaleat9

۱- نفوذ و سلطه آمریکا پس از کدام حادثه ی تاریخی بیشتر شد
و درباره کنترل قیام های مردمی چه نظری داشتند؟

@soalemotaleat9

جواب ۱

نهضت اسلامی به رهبری امام خمینی

پس از کودتای ۲۸ مرداد و بازگشت محمدرضا شاه به سلطنت، به تدریج نفوذ و سلطه آمریکا بر ایران بیشتر شد. در آن زمان، مردم ایران از شکست نهضت ملی شدن نفت و تسلط دوباره بیگانگان بر کشورشان ناراحت بودند. آمریکایی ها برای جلوگیری از وقوع قیام های مردمی و حفظ حکومت پهلوی، به شاه توصیه کردند که در امور مختلف اجتماعی و اقتصادی کشور تغییراتی ایجاد کند. برخی از این تغییرات عبارت بودند از :

۲- قانون انجمن های ایالتی و ولایتی (شوراهای استان و شهرستان) در سال ۱۳۴۱
ش چه تغییراتی کرد؟

الف) تصویب نامه* انجمن های ایالتی و ولایتی : حکومت

پهلوی در سال ۱۳۴۱ ش، قانون انجمن های ایالتی و ولایتی (شوراهای

استان و شهرستان) را تغییر داد. از جمله این تغییرات این بود که شرط

مسلمان بودن برای انتخاب کنندگان و انتخاب شوندگان لغو گردید و دیگر آنکه

شرط سوگند به قرآن یاد کردن انتخاب شوندگان به سوگند به کتاب آسمانی

تبدیل شد.

جواب ۲

@soalemotaleat9

۳- هدف از تغییرات قانون ایالتی و ولایتی چه بود و چه کسانی مخالف آن بودند؟

@soalemotaleat9

جواب ۳

افشاگری امام خمینی (ره) دربارهٔ ا

حکومت پهلوی به ظاهر وانمود می کرد که با این تغییرات قانونی قصد دارد مردم را در فعالیت های اجتماعی مشارکت بدهد. اما در واقع هدف او تضعیف هویت اسلامی جامعه ایران بود. به همین دلیل، علما با این تغییر قانون مخالفت کردند. برجسته ترین مخالفان، عالمی شجاع به نام آیت الله سیدروح الله خمینی بود که در قم اقامت داشت. امام خمینی می دانست که هدف حکومت از این تغییرات، مخالفت با اسلام و تخریب ارزش های اسلامی است.

سرانجام در نتیجه مخالفت جدی امام و سایر علما، دولت مجبور شد این تصویب نامه را لغو کند.

۴- محمد رضا شاه چه زمانی اصول شش گانه «انقلاب سفید» را به همه پرسی (رفراندوم) گذاشت ، چه کسانی و چرا با آن مخالف بودند؟

ب) اصول شش گانه* : محمدرضا شاه پیروی از سیاست های آمریکا را برای حفظ حکومت خود ضروری می دانست. به همین دلیل مدت کوتاهی پس از لغو تصویب نامه انجمن های ایالتی و ولایتی اعلام کرد که اصول شش گانه ای را با عنوان «انقلاب سفید» به همه پرسی (رفراندوم) خواهد گذاشت.

اصول شش گانه در ظاهر برای کشور خوب و لازم به نظر می رسید، اما امام خمینی و سایر علمای مبارز از اهداف و پیامدهای واقعی این اصول آگاه بودند و یقین داشتند که اجرای این اصول، موجب افزایش سلطه آمریکا بر ایران و وابستگی بیشتر سیاسی و اقتصادی کشور ما به بیگانگان می شود. به همین دلیل، امام ضمن غیرقانونی شمردن همه پرسی اصول شش گانه، از مردم خواست که در آن شرکت نکنند. در برخی از شهرها مانند تهران و قم، مردم تظاهرات کردند و مخالفت خود را با اصول شش گانه و همه پرسی آن نشان

@soalemotaleat9

جواب ۴

۱۰۰

دادند. اما همه پرسی اصول شش گانه با وجود اعتراض های مردمی در بهمن ۱۳۴۱ برگزار شد و حکومت پهلوی نیز اعلام کرد که بیشتر مردم با اصول شش گانه موافق اند.

۵- قیام ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ چگونه شکل گرفت و این قیام از چه نظر اهمیت دارد؟

@soalemotaleat9

جواب ۵

پ) قیام ۱۵ خرداد ۱۳۴۲: با فرا رسیدن ماه محرم، که مقارن با خرداد ۱۳۴۲ بود، امام خمینی به مدّاحان و سخنرانان مذهبی یادآوری کرد که سکوت در برابر حکومت ستمگر، کمک به دشمنان اسلام است و از آنان خواست که خطر اسرائیل را به مردم گوشزد کنند. در آن زمان، حکومت پهلوی با اسرائیل رابطه برقرار کرده بود.

امام خمینی، خود نیز در عصر عاشورا (۱۳ خرداد) در سخنانی تاریخی در مدرسه فیضیه قم شاه را به دلیل ستمگری، همکاری با اسرائیل و وابستگی به آمریکا به شدت محکوم کرد. دو روز بعد، مأموران رژیم شاه شبانه به خانه امام ریختند و ایشان را دستگیر و پس از انتقال به تهران، در یکی از پادگان‌های نظامی زندانی کردند. دستگیری امام، موجب خشم و اعتراض گسترده مردم مسلمان ایران در شهرهای مختلف شد. شدیدترین اعتراض‌ها در شهرهای قم، تهران و ورامین صورت گرفت. رژیم شاه که از حرکت سریع و فراگیر مردم به وحشت افتاده بود، به مأموران خود دستور داد که تظاهرکنندگان را به گلوله ببندند و قیام را سرکوب کنند. قیام ۱۵ خرداد اگرچه به زور اسلحه و با خشونت مأموران رژیم سرکوب شد، بر خشم و نفرت مردم انقلابی نسبت به شاه و عوامل حکومت او افزود و انگیزه آنان را برای مبارزه تا سرنگونی حکومت پهلوی تقویت کرد.

ت) مخالفت امام خمینی با لایحه کاپیتولاسیون

(قضاوت سپاری)* امام خمینی پس از تحمل چند ماه بازداشت، در

فروردین ۱۳۴۳ اجازه یافت که به قم بازگردد. مدتی بعد، آمریکا دولت

ایران را مجبور کرد که به مأموران نظامی آمریکا مصونیت قضایی یا

حق کاپیتولاسیون (قضاوت سپاری) بدهد. بر اساس این مصونیت،

اگر آمریکایی‌ها در ایران مرتکب جرمی می‌شدند، دادگاه‌های ایران

@soalemotaleat9

حق رسیدگی به جرم آنها را نداشتند.

امام خمینی در یک سخنرانی مهم، دادن مصونیت قضایی به

آمریکاییان را اقدامی ذلت‌بار و خلاف استقلال کشور شمرد و شاه را

به سبب وابستگی به آمریکا به شدت سرزنش کرد.

۶- حق کاپیتولاسیون
چه نوع مصونیت قضایی
بود و مخالف اصلی آن که
بود؟

جواب ۶

۷- مخالفت امام خمینی با کاپیتولاسیون سبب چه اقدامی از سوی حکومت

پهلوی شد؟

به این ترتیب، حکومت پهلوی دریافت که امام اهل سازش و

سکوت نیست. بنابراین، در ۱۳ آبان ۱۳۴۳ ایشان را به ترکیه تبعید

کرد. حدود یک سال بعد، تبعیدگاه امام از ترکیه به عراق تغییر یافت و

تا مهر ۱۳۵۷ امام در شهر نجف ساکن بود.

امام خمینی در تبعید نیز به مبارزه ادامه داد و با صدور اعلامیه

و فرستادن پیام، مردم و گروه‌های سیاسی را به مبارزه با حکومت

@soalemotaleat9

پهلوی دعوت می‌کرد.

جواب ۷

۸ مبارزات مردم پس از تبعید امام خمینی به چه شکلهایی انجام شد؟

ادامه مبارزه ملت پس از تبعید امام خمینی: قشرهای مختلف مردم به ویژه روحانیان، فرهنگیان، دانشجویان و بازاریان پس از تبعید رهبر نهضت، به مبارزه ادامه دادند. آنها به پیروی از امام، مبارزه را وظیفه‌ای دینی و شرعی می‌دانستند. علاوه بر یاران و پیروان امام خمینی، گروه‌های دیگری نیز با عقاید سیاسی متفاوت در مبارزه با حکومت پهلوی شرکت داشتند.

@soalemotaleat9

جواب ۸

۱۰۲

برخی از عالمان و اندیشمندان مانند استاد شهید آیت‌الله مطهری، دکتر علی شریعتی و مرحوم آیت‌الله طالقانی می‌کوشیدند با سخنرانی، نوشتن کتاب و مقاله و برگزاری کلاس‌های تفسیر قرآن و نهج‌البلاغه در مساجد، حسینیه‌ها و دانشگاه‌ها، اسلام انقلابی را به جوانان معرفی کنند.

۹- چرا در ابتدای سال ۱۳۵۶ ش حکومت پهلوی در اوج قدرت به نظر می رسید؟

@soalemotaleat9

جواب ۹

اوضاع ایران در آستانه انقلاب اسلامی

در سال ۱۳۵۶، چنین به نظر می رسید که حکومت پهلوی در اوج قدرت است. در آن زمان، شاه اکثر مخالفان خود را سرکوب کرده بود. آمریکا و بسیاری از کشورهای قدرتمند نیز از حکومت او پشتیبانی می کردند

جواب ۱۰

با این حال، مردم ایران به دلیل مسائل و مشکلات

مختلف فرهنگی، سیاسی و اقتصادی از شاه و سیاست‌های او ناراضی بودند:

• حکومت پهلوی به فرهنگ و ارزش‌های اسلامی توجهی نداشت و برنامه‌های رادیو و تلویزیون و سینما در جهت بی‌بندوباری و تخریب ارزش‌های اسلامی بود.

• حکومت پهلوی به بیگانگان وابسته بود و نفوذ و دخالت کشورهای خارجی به ویژه آمریکا در امور ایران، بر نارضایتی مردم افزوده بود.

• استبداد و سرکوب عامل دیگری بود که خشم و نفرت ایرانیان را علیه حکومت شاه برمی‌انگیخت. رژیم پهلوی حقوق ملت و اصول قانون اساسی مشروطه را نادیده می‌گرفت. نمایندگان مجلس شورای ملی و هیئت وزیران در برابر شاه هیچ اختیاری نداشتند و کاملاً مطیع او بودند.

روزنامه‌ها نیز آزادی نداشتند و نمی‌توانستند از شاه و مقام‌های حکومتی انتقاد کنند. ساواک و مأموران نظامی با انواع شکنجه‌ها، مخالفان را سرکوب می‌کردند و عده زیادی از مخالفان به اعدام، زندان و تبعید محکوم شده بودند.

• حیف و میل و غارت ثروت و سرمایه‌های ملی کشور توسط خاندان پهلوی و مقام‌های حکومتی از جمله موارد دیگری بود که به گوش مردم می‌رسید و آنان را خشمگین‌تر می‌کرد. این در حالی بود که بیشتر مردم، به ویژه در روستاها و شهرهای کوچک، در فقر و محرومیت به سر می‌بردند.

۱۰- چه عواملی سبب نارضایتی مردم از حکومت پهلوی شده بود؟

۱۱-مهمترین اعتراض های اواخر سال ۱۳۵۶ در کدام مناطق ایران انجام شد؟

قیام ۱۹ دی قم : مردم قم در ۱۹ دی ۱۳۵۶ در اعتراض به انتشار مقاله توهین آمیز نسبت به امام روزنامه اطلاعات به تظاهرات پرداختند. مأموران حکومت این تظاهرات را به خاک و خون کشیدند.

@soalemotaleat9

۱۰۴

قیام ۲۹ بهمن تبریز : مردم تبریز به مناسبت چهارم شهدای ۱۹ دی قم در روز ۲۹ بهمن قیام کردند و تعداد زیادی از آنها شهید و زخمی شدند.

گسترش تظاهرات و اعتصابات‌ها در کشور: اعتراض‌های خیابانی مردم در سال ۱۳۵۷ ادامه یافت و شهرهای مختلف ایران صحنهٔ راهپیمایی علیه حکومت شد. هرچه زمان می‌گذشت، افراد بیشتری در تظاهرات حضور می‌یافتند و خواستار نابودی حکومت شاه می‌شدند. همچنین در این دوره کارکنان و کارگران شرکت نفت دست به اعتصاب زدند و کارکنان کارخانه‌های دیگر و مراکز آموزشی، رادیو، تلویزیون، روزنامه‌ها و ... دست از کار کشیدند.

@soalemotaleat9

۱۲- چرا عکس العمل محمدرضا شاه در برابر اعتراضات سال ۵۷ که روز به روز بیشتر می شد و خواستار نابودی حکومت بودند ، متفاوت بود؟

عکس العمل شاه در برابر اعتراض و تظاهرات ملت، متفاوت

بود؛ از یک سو برای فریب ملت بی دربی نخست وزیران خود را

عوض می کرد و مدعی آن بود که پیام انقلاب آنان را شنیده است و به

خواسته هایشان توجه خواهد کرد. از سوی دیگر، به مأموران خود

دستور می داد که تظاهرکنندگان را سرکوب کنند. امام خمینی، رهبر

انقلاب، با صدور اعلامیه مردم را آگاه می کرد و از آنها می خواست

که فریب حکومت ظالم را نخورند و به مبارزه خود ادامه دهند و

وحدت خود را حفظ کنند.

جواب ۱۲

@soalemotaleat9

جواب ۱۳

۱۳- خونین ترین اعتراض مردمی دوران انقلاب اسلامی در چه تاریخی رخ داد؟

یکی از خونین ترین رویدادهای دوران انقلاب اسلامی در روز ۱۷ شهریور ۱۳۵۷ در تهران به وقوع پیوست. در آن روز که به جمعه سیاه معروف شد، مأموران رژیم به طرز بی رحمانه‌ای تظاهرات مردم را در میدان ژاله (شهدای کنونی) به خاک و خون کشیدند. عده زیادی را شهید و زخمی کردند.

@soalemotaleat9

نکته

هجرت امام از نجف به پاریس : پس از آنکه قیام

ملت علیه حکومت پهلوی، گسترش یافت، دولت عراق امام را وادار

کرد که آن کشور را ترک کند. امام ناچار به فرانسه رفت و در محله

«نوفل لوشاتو» در حومه شهر پاریس اقامت گزید. با حضور امام در

پاریس، بسیاری از مبارزان توانستند با ایشان ملاقات و گفت‌وگو

کنند. همچنین این امکان برای خبرنگاران سراسر جهان فراهم آمد تا

پیام امام را به گوش مردم ایران و جهان برسانند.

@soalemotaleat9

جواب ۱۴

۱۴- مبارزات مردم در چه تاریخی به ثمر نشست؟

بازگشت امام (ره) به ایران و پیروزی انقلاب : سرانجام، در نتیجه مبارزه مردم ایران، شاه در روز ۲۶ دی ماه مجبور به فرار از کشور شد و رهبر انقلاب اسلامی در ۱۲ بهمن ۱۳۵۷ با استقبال بی نظیر و باشکوه مردم به میهن عزیز بازگشت

انقلاب اسلامی در ۲۲ بهمن ۱۳۵۷ به پیروزی رسید و عصر جدیدی در تاریخ ایران آغاز شد.

۱۵- ویژگی ، شعار و هدف انقلاب چه بود و چه عواملی در موفقیت انقلاب مؤثر بود؟

انقلاب اسلامی ایران، با شعار اصلی «استقلال، آزادی،

جمهوری اسلامی» به پیروزی رسید و هدف آن از بین بردن

وابستگی کشور به بیگانگان و تأمین حقوق ملت در چارچوب

قوانین و ارزش‌های اسلامی بود.

«ایمان به اسلام»، «وحدت ملت» و «رهبری قاطع

امام خمینی» سه عامل مؤثر در موفقیت انقلاب اسلامی بودند.

جواب ۱۵

@soalemotaleat9

